

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

Заповідна справа

Шифр та назва спеціальності

183 Технології захисту навколишнього середовища

Інститут

ННІ Механічної інженерії і транспорту

Освітня програма

Технології захисту навколишнього середовища

Кафедра

Хімічна техніка та промислова екологія (154)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Вибіркова

Семестр

4

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Новожилова Тетяна Борисівна

Tetiana.Novozhylova@khpi.edu.ua

Доцент кафедри хімічної техніки та промислової екології НТУ «ХПІ»

Досвід роботи – 23 роки. Автор та співавтор понад 60 наукових та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Екологія», «Промислова екологія», «Техноекологія».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

В курсі розглядаються питання охорони біологічної різноманітності живої природи, роль та місце заповідних територій в житті біосфери, закони заповідування і охорони заповідних територій, історія і стан заповідної справи в Україні й у світі.

Мета та цілі дисципліни

Засвоєння знань про теоретичні, еко-політичні та практичні основи заповідної справи, наукове, нормативно-правове та інституційне забезпечення заповідної справи та формування в них навиків із охорони та управління об'єктами і територіями природно-заповідного фонду та екомережі, їх створення та розширення.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Індивідуальне завдання – реферат. Підсумковий контроль - залік.

Компетентності

Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження біологічного різноманіття.

Здатність оцінювати роль природоохоронних територій у забезпеченні сталого розвитку.

Результати навчання

Демонструвати навички щодо охорони, збереження і відтворення навколишнього природного середовища, зокрема у галузі заповідної справи.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з дисципліни «Загальна екологія».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовуються репродуктивні та проблемно-пошукові методи навчання та акцентується увага на вирішенні проблем збереження біологічного різноманіття.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Збереження біорізноманіття

Що таке біологічна розмаїтість? Видова розмаїтість. Генетична розмаїтість. Розмаїтість біоценозів і екосистем

Тема 2 Причини втрати біорізноманіття

Типи вимирання. Темпи зникнення. Причини вимирання

Тема 3 Збереження на видовому і популяційному рівнях

Збереження видів шляхом збереження популяцій. Стратегії збереження. Категорії збереження видів. Червоні книги - інструмент інвентаризації рідких видів

Тема 4 Збереження на рівні угруповань живих організмів

Визначення пріоритетів для охорони. Особливо охоронювані території та об'єкти

Тема 5 Правові основи збереження біорізноманіття

Міжнародні правові документи в галузі збереження біорізноманіття. Нормативно-правове забезпечення щодо збереження біологічного різноманіття в Україні

Тема 6 Поняття заповідної справи

Тема 7 Історія заповідної справи

Тема 8. Категорії природно-заповідних територій

Класифікації територій природно-заповідного фонду (ПЗФ) в Україні. Міжнародна класифікація заповідних територій

Тема 9 Правові основи заповідної справи

Законодавство України. Міжнародні угоди

Тема 10 Проектування і створення заповідних територій

Тема 11 Охорона навколишнього середовища на заповідних територіях

Зони охорони, режими охорони. Червона та Зелена книги України

Тема 12 Екологічна мережа

Тема 13 Наукові дослідження на заповідних територіях

Тема 14 Використання територій ПЗФ

Тема 15 Відповідальність за порушення правил охорони на заповідних територіях.

Теми практичних занять

1. Заповідні території Лісостепу.
2. Заповідні території Степу.
3. Заповідні території Полісся.
4. Заповідні території гірських районів.
5. Визначення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах території та об'єктів природно-заповідного фонду України.
6. Визначення розміру компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання).
7. Знайомство (екскурсія) з рідкісними рослинами ботанічного саду загальнодержавного значення Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді реферату з презентацією. Також передбачається самостійне опанування певних тем, для яких студентам надається додатковий матеріал у вигляді відео, статей, посилань на сайти для ознайомлення з їх роботою.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Бургаз О.А., Грудев П.Х., Кур'янова С.О. Заповідна справа: конспект лекцій. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2022. 150 с.
<http://eprints.library.odeku.edu.ua/10892/1/КЛ%20Заповідна%20справа%202022.pdf>
2. Доценко А.І. Основи заповідної справи: навчальний посібник-К.:Університет «Україна», 2021. 79 с. <https://vo.uu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=240635>
3. Заповідна справа : методичні рекомендації до проведення практичних робіт / Л. В. Щепна, - Луцьк, 2019. - 32 с. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19795/1/zapovid_sp_metod.pdf
4. Моніторинг та охорона біорізноманіття в Україні: Прикладні аспекти моніторингу та охорони біорізноманіття. Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 16. Т.3. Київ, Чернівці: Друк Арт. 2020. 528 с. [https://uncg.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/T3 WEB MonOchBioriz Konference 2.pdf](https://uncg.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/T3_WEB_MonOchBioriz_Konference_2.pdf)
5. Конвенція про охорону біологічного різноманіття https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text
6. The Convention on Biological Diversity <https://www.cbd.int/convention/>

Додаткова література

1. Заповідна справа: навч. посіб. / О. В. Мудрак, Г. В. Мудрак ; Комун. ВНЗ "Вінниц. акад. неперерв. освіти", Вінниц. нац. аграр. ун-т. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 639 с.
2. Чайка О. Г. Заповідна справа: навч. посіб. / О. Г. Чайка, В. І. Мокрий ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. – 143 с.
3. Аналіз стану біорізноманіття в Україні Звіт підготовано для USAID/Україна за Контрактом REPLACE Невизначена дата Невизначена кількість (IDIQ) № AID-OAA-I-14-00016, Наказ AID-121-TO-17-00002, виданий у березні 2017 р. для Аналізу (оцінки) стану біорізноманіття в Україні. https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00MVJ9.pdf
4. Центр даних "Біорізноманіття України" – інформаційний ресурс присвячений різноманіттю біоти України. Державний природознавчий музей НАН України. <http://dc.smnh.org/>
5. Закон України Про природно-заповідний фонд України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
6. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду <https://pzf.mepr.gov.ua> та <https://wownature.in.ua/>

7. IUCN Red List of Threatened Species <https://www.iucnredlist.org/>
8. Закон України Про Червону книгу України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14#Text>
9. Червона книга України. Тваринний світ/ за ред. І.А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009.– 600 с.
10. Червона книга України. Рослинний світ/ за ред. Я.П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009.– 900 с.
11. Наказ Міндовкілля від 19 січня 2021 року № 29 Про затвердження переліків видів тварин, що заносяться до Червоної книги України (тваринний світ), та видів тварин, що виключені з Червоної книги України (тваринний світ) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-21#Text>
12. Наказ від 15 лютого 2021 року № 111 Про затвердження переліків видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), та видів рослин та грибів, що виключені з Червоної книги України (рослинний світ) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0370-21#Text>
13. Закон України Про екологічну мережу України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються за результатами поточного оцінювання. Залік : практичні заняття 30%, реферат 30%, контрольна робота 40%.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

31.08.2024 р.

Завідувач кафедри
Олексій ШЕСТОПАЛОВ

31.08.2024 р.

Гарант ОП
Тетяна ТИХОМИРОВА